YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

24 päivänä huhtikuuta 2002 *

Asiassa T-220/96,

Elliniki Viomichania Oplon AE (EVO), kotipaikka Ateena (Kreikka), edustajanaan asianajaja T. Fortsakis, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehenään S. Kyriakopoulou,

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään M. Condou-Durande, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajina,

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

jossa kantaja vaatii korvausta vahingosta, jonka se väittää sille aiheutuneen yhteisön Irakin ja Kuwaitin kanssa käymän kaupan estämisestä 8 päivänä elokuuta 1990 annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 2340/90 (EYVL L 213, s. 1),

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Mengozzi sekä tuomarit V. Tiili ja R. M. Moura Ramos,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.7.2001 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

1 Kantaja Elliniki Viomichania Oplon AE (EVO) on Kreikan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka valmistaa ja myy aseita ja ammuksia kansallisesti ja kansainvälisesti.

2 Kantaja teki 12.1.1987 Irakin tasavallan puolustusministeriön kanssa sopimuksen (jäljempänä sopimus), joka koski useiden ammuserien toimittamista; niiden kokonaishinta kappalehinnan perusteella laskettuna FOB-ehdoin rahtimaksuitta oli 65 124 000 Yhdysvaltain dollaria (USD). Sopimuspuolet allekirjoittivat 25.9.1987 liitteen, jonka mukaan kantaja sitoutui toimittamaan lisäammuserän, jonka hinta oli 18 090 000 USD. Sopimuksen 3 artiklassa vahvistettujen maksua koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaan 10 prosenttia kunkin ammuserän hinnasta oli maksettava lastausajankohtana esitettäessä rahtiasiakirjat ja kauppalasku. Loput 90 prosenttia oli maksettava 24 kuukauden kuluttua kustakin lastauksesta sopimusperusteisine 4 prosentin vuotuisine korkoineen. Maksu oli suoritettava siten, että Central Bank of Iraq avaa kantajan hyväksi remburssin Commercial Bank of Greecen välityksellä. Central Bank of Iraq ilmoitti Commercial Bank of Greecelle 21.1.1987 päivätyllä teleksillä, että kantajan hyväksi oli avattu remburssi, joka oli voimassa 25.3.1990 asti. Kyseisen remburssin voimassaoloaikaa jatkettiin useita kertoja; Commercial Bank of Greecelle ilmoitettiin viimeinen määräajan jatkaminen Central Bank of Iraqin 23.4.1989 päivätyllä teleksillä, jonka mukaan määräaikaa jatkettiin 30.5.1991 asti.

3 Sopimuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan Geneven kansainvälinen kauppakamari ratkaisee lopullisesti sopimusta koskevat erimielisyydet.

4 Kantaja toimitti sopimuksen mukaisesti 25.10.1987 ja 30.5.1989 välisenä ajanjaksona kymmenen ammuserää, ja se sai kunkin lastauksen jälkeen 10 prosenttia kunkin erän hinnasta. Loput 90 prosenttia piti sopimusehtojen mukaan maksaa 24 kuukauden kuluttua kustakin lastauksesta.

5 Yhdistyneiden Kansakuntien (jäljempänä YK) turvallisuusneuvosto antoi 2.8.1990 päätöslauselman nro 660 (1990), jossa se totesi, että kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta oli rikottu Irakin hyökättyä Kuwaitiin, ja vaati Irakin joukkojen välitöntä ja ehdotonta vetäytymistä Kuwaitin alueelta.

6 YK:n turvallisuusneuvosto antoi 6.8.1990 päätöslauselman nro 661 (1990), jossa se julistettuaan olevansa "tietoinen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisista velvoitteistaan ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta" ja todettuaan Irakin jättäneen noudattamatta päätöslauselmaa nro 660 (1990) päätti Irakin ja Kuwaitin asettamisesta kauppasulkuun. YK:n turvallisuusneuvosto vahvisti kauppasulun 25.9.1990 antamassaan päätöslauselmassa nro 670 (1990) ja 3.4.1991 antamassaan päätöslauselmassa nro 687 (1991).

7 Vedoten "Irakin hyökkäyksestä Kuwaitiin aiheutuva[an] vakava[an] tilan[teeseen]" ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan nro 661 (1990) neuvosto antoi komission ehdotuksesta yhteisön Irakin ja Kuwaitin kanssa käymän kaupan estämisestä 8 päivänä elokuuta 1990 asetuksen (ETY) N:o 2340/90 (EYVL L 213, s. 1).

8 Asetuksen N:o 2340/90 1 artiklassa kielletään 7.8.1990 lähtien kaikkien Irakista tai Kuwaitista peräisin olevien tai sieltä tulevien tuotteiden tuonti yhteisön alueelle sekä kaikkien yhteisöstä peräisin olevien tai sieltä tulevien tuotteiden vienti näihin maihin. Kyseisen asetuksen 2 artiklassa kielletään 7.8.1990 lähtien a) kaikki kaupallinen toiminta ja kaupalliset liiketoimet, mukaan luettuna kaikki jo päättyneisiin tai osittain toteutettuihin liiketoimiin liittyvä toiminta, jonka tarkoituksena on suosia tai jonka seurauksena suositaan Irakista tai Kuwaitista peräisin olevien tai sieltä tulevien tuotteiden vientiä, b) kaikkien sellaisten tuotteiden myynti tai hankinta, jotka ovat peräisin tai tulevat mistä tahansa, Irakissa tai Kuwaitissa olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle taikka muulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle kaupalliseen toimintaan, joka tapahtuu Irakin tai Kuwaitin alueella tai alueelta varten ja c) kaikki toiminta, jonka tarkoituksena on suosia tai jonka seurauksena suositaan tätä myyntiä tai tätä hankintaa.

9 Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, Central Bank of Iraq kieltäytyi maksamasta kantajalle tälle sopimuksen mukaan kuuluvaa loppuerää, joka oli 90 prosenttia tavaroiden hinnasta sopimusperusteisine korkoineen eli 75 451 500 USD, vedo-

ten YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmiin nro 661 (1990), nro 670 (1990) ja nro 687 (1991).

10 Koska kantajalle ei maksettu sille kuuluvia saatavia, se vaati yhdessä toisen kreikkalaisen yhtiön kanssa, joka myös oli Irakin tasavallan velkoja, irakilaisten Pireuksen satamassa ankkuroituina olevien Alfarahidi- ja Jambur-öljyalusten vakuustakavarikointia, joka toteutettiin 30.8.1990.

11 Kantaja nosti 28.5.1991 kanteen Central Bank of Iraqia vastaan Ateenan alemman oikeusasteen tuomioistuimessa. Kyseinen tuomioistuin antoi 12.11.1992 tuomion, jossa se velvoitti Central Bank of Iraqin maksamaan kantajalle 75 451 500 USD laillisine korkoineen. Tämä tuomio julistettiin väliaikaisesti täytäntöönpantavaksi 35 000 000 USD:n osalta. Kantaja väittää, että se yritti saada pakkotäytäntöönpanon toteutetuksi Irakissa mutta että kyseisen maan kauppasulun jälkeen toteuttamat vastatoimet estivät tämän. Ateenan muutoksenhakutuomioistuin vahvisti 12.11.1992 annetun tuomion 19.6.1996.

12 Kantajan edustajat ja Irakin hallituksen asiamiehet tapasivat kahteen otteeseen, 10.—14.7.1994 ja 22.—24.7.1995, selvittääkseen sopimuspuolia koskevat sopimukseen liittyvät vireillä olevat kysymykset. Ensimmäisessä kokouksessa Irakin hallitus ehdotti maksavansa velkansa kantajalle irakilaisilla talletuksilla, jotka oli jäädytetty Yhdysvalloissa oleviin pankkeihin, sillä edellytyksellä, että Pireuksen satamassa ankkuroituina olevien irakilaisten öljyalusten takavarikointi lopetetaan ja että kantaja luopuu kaikista menettelyistä Kreikan tuomioistuimissa ja Geneven kansainvälisessä kauppakamarissa. Toisessa kokouksessa kantajan edustajat ja Irakin hallituksen asiamiehet tarkastelivat mahdollisuutta maksaa velka raakaöljyllä ja öljyn sivutuotteilla, ja ne päättivät tavata myöhemmin määrittääkseen maksupäivämäärät ja yksityiskohtaiset maksutavat.

Asian käsittelyn vaiheet

13 Kantaja nosti käsiteltävänä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 27.12.1996 jättämällään kannekirjelmällä.

14 Kirjallinen menettely päättyi 23.7.1997.

15 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (toinen jaosto) antoi 28.4.1998 tuomion asiassa T-184/95, Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio (Kok. 1998, s. II-667), joka koski vahingonkorvauskannetta, joka oli samankaltainen kuin käsiteltävänä oleva kanne. Koska kanne T-184/95 hylättiin, sen kantaja valitti tuomiosta yhteisöjen tuomioistuimeen valituskirjelmällä, joka kirjattiin numerolla C-237/98 P.

16 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen neljännen jaoston puheenjohtajan 29.10.1998 antamalla määräyksellä, jonka osalta asianosaisia kuultiin, esillä olevan asian käsittely lykättiin, kunnes yhteisöjen tuomioistuin antaa tuomion asiassa C-237/98 P.

17 Yhteisöjen tuomioistuin antoi 15.6.2000 tuomion asiassa C-237/98 P, Dorsch Consult vastaan neuvosto ja komissio (Kok. 2000, s. I-4549), hyläten valituksen.

18 Kantajaa kehotettiin prosessinjohtotoimilla ilmoittamaan kantansa 28.4.1998 annetusta tuomiosta ja käsiteltävänä olevan asian mahdollisesta poistamisesta rekisteristä. Kantaja ilmoitti 19.7.2000 päiväämällään kirjeellä vastaavansa asiaan istunnossa.

19 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 12.7.2001 pidetyssä istunnossa. Kantaja täsmensi erityisesti, että se aikoi pysyttää kanteensa.

Asianosaisten vaatimukset

20 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa yhteisön maksamaan kantajalle joko 75 451 500 USD tai tätä vastaavan määrän euroissa, jolloin sovelletaan korkeinta USD:n ja euron välistä virallista maksupäivän vaihtokurssia, tai toissijaisesti 60 478 770 euroa 8 prosentin vuotuisine korkoineen siitä lukien, kun kanne nostettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, korvauksena sen tätä määrää vastaavan saatavan lakkaamisesta, joka kantajalla on Central Bank of Iraqilta

— velvoittaa vastaajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

21 Neuvosto vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteen tutkimatta

— toissijaisesti hylkää kanteen perusteettomana

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

22 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteen tutkimatta

— toissijaisesti hylkää kanteen perusteettomana

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

23 Neuvosto ja komissio väittävät, että vahingonkorvauskanne on jätettävä tutkimatta, koska se on nostettu liian myöhään. Ne vetoavat viiden vuoden vanhentumisaikaan, josta on säädetty EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklassa, jonka mukaan "vanhentumisaika sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevissa asioissa on viisi vuotta tapahtumasta, johon korvausvelvollisuus perustuu".

24 Kun otetaan huomioon asianosaisten esittämät asiakysymyksiä koskevat perusteet ja väitteet, on todettava, että ne liittyvät läheisesti vanhentumisaikaan ja että vanhentumisaikaa voidaan tarkastella vasta sen jälkeen, kun on tutkittu, onko väite, jonka mukaan yhteisö on EY:n perustamissopimuksen 215 artiklan (josta on tullut EY 288 artikla) mukaisessa vastuussa, perusteltu.

Asiakysymykset

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

25 Kantaja väittää, että yhteisön vastuun kantajalle aiheutuneesta vahingosta, joka johtuu siitä, että kantajan on mahdotonta periä saatavaansa, on synnyttävä yhteisön vastuuta lainvastaisesta toimesta koskevan periaatteen perusteella. Lainvastaisuus johtuu kantajan mukaan käsiteltävänä olevassa asiassa siitä, että yhteisön lainsäätäjä on asetuksen N:o 2340/90 antaessaan jättänyt säätämättä sellaisten vahinkojen korvaamisesta, jotka aiheutuvat tästä asetuksesta yrityksille, jotka ovat samankaltaisessa tilanteessa kuin kantaja.

26 Kantaja väittää erityisesti, että antaessaan asetuksen N:o 2340/90 yhteisön toimielimet loukkasivat eräitä periaatteita ja perusoikeuksia, joista määrätään Euroopan yleissopimuksessa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (jäljempänä ihmisoikeussopimus), EY:n perustamissopimuksessa ja sopimuksessa Euroopan Unionista.

27 Kantaja väittää ensinnäkin, että yhteisön toimielimet loukkasivat kantajan omistusoikeutta ihmisoikeussopimukseen liitetyn ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklan vastaisesti, jonka mukaan "keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti". Kantaja väittää, että asetuksen N:o 2340/90 antaminen johti siihen, että kantajalta riistettiin omaisuutta. Kantajan mielestä tällainen omaisuuden riisto, joka loukkaa kantajan omistusoikeutta ja vastaa pakkolunastusta, on sallittu ainoastaan, jos menetys korvataan kokonaisuudessaan.

28 Kantaja väittää toiseksi, että vastaajina olevat toimielimet loukkasivat syrjintäkiellon periaatetta, koska Irakin ja Kuwaitin vastaisen kauppasulun seurauksista kärsi ainoastaan sellainen määrätty ja rajoitettu yritysten ryhmä, joka oli solminut kauppasuhteet näiden kahden maan kanssa jo ennen kuin kyseinen asetus annettiin. Kantaja väittää, että vastaajina olevat toimielimet loukkasivat syrjintäkiellon periaatetta myös antamalla 29.10.1990 neuvoston asetuksen N:o 3155/90 asetuksen N:o 2340/90 laajentamisesta ja muuttamisesta (EYVL L 304, s. 1) ja antamalla 7.12.1992 neuvoston asetuksen N:o 3541/92 kiellosta täyttää sellaisia sopimuksia ja toimia koskevia Irakista tulevia vaatimuksia, joiden täytäntöönpanoon on vaikuttanut Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselma nro 661 (1990) ja siihen liittyvät päätöslauselmat (EYVL L 361, s. 1). Kantajan mukaan näissä asetuksissa säädettiin poikkeuksista kauppasulussa määrätystä kiellosta joidenkin mutta ei kaikkien tilanteiden osalta.

29 Kantaja väittää kolmanneksi, että jättäessään ryhtymättä toimiin sellaisen vahingon korvaamiseksi, joka Irakin tasavallan velkojina oleville yrityksille syntyi, kun kauppasulku vahvistettiin, vastaajina olevat toimielimet ylittivät ne rajat, joista on määrätty EY:n perustamissopimuksen 113 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 133 artikla), joka oli oikeusperusta asetuksen N:o 2340/90 antamiselle.

30 Kantaja väittää neljänneksi, että vastaajina olevat toimielimet loukkasivat suhteellisuusperiaatetta, koska kauppasulun yhteydessä toteutetut toimet eivät ole toimia, jotka olisivat seurauksiltaan mahdollisimman vähän asianomaisia yhteisön yrityksiä rasittavia, kun otetaan huomioon muun muassa se, ettei ole toteutettu mitään toimia, joilla varmistettaisiin kyseisille yrityksille aiheutuneen vahingon edes osittainen korvaaminen.

31 Kantaja väittää toissijaisesti, että vastaajina olevat toimielimet loukkasivat asetuksen N:o 2340/90 antamisella taloudellisen vapauden suojaa koskevaa periaatetta ja taloudellisten toimijoiden perusteltua luottamusta siihen, että yhteisön toimielimet noudattavat kyseistä periaatetta.

32 Kantaja väittää vahingon tosiasiallisesta syntymisestä, että jäsenvaltioiden yksityisoikeudessa tunnustetun vilpittömän mielen periaatteen ja kohtuullisuusperiaatteen johdosta väliaikainen mahdottomuus periä saatava on katsottava lopulliseksi asiantilaksi silloin, kun on ennakoitavissa, että se kestää määräämättömän ajan ja pitempään kuin kohtuullisen ajanjakson. Kantaja väittää yrittäneensä periä saatavansa kaikin keinoin, ennen kuin se vaati toimielimiltä korvausta vahingosta. Mahdollisuudesta päästä sopimukseen neuvotteluin Irakin hallituksen kanssa kantaja korostaa, että kaikki Irakin hallituksen esittämät ratkaisut perustuvat kauppasulun poistamiseen tai niitä ei voida toteuttaa kauppasulun takia. Kantaja toteaa tältä osin, että se on valmis hyväksymään saatavansa maksun öljyllä, kuitenkin sillä ehdolla, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että Irakista yhteisön alueelle tapahtuva öljyn vienti, jolla maksetaan ennen kauppasulkua tehtyyn sopimukseen perustuva Irakin velka, ei riko asetuksessa N:o 2340/90 säädettyjä kieltoja. Kantaja toteaa lisäksi, että sen kärsimä vahinko on hyvin merkittävä muun muassa sen liikevaihtoon nähden ja että se ylittää kyseiselle liikealalle ominaiset tavanomaiset taloudelliset riskit.

33 Väitetyn vahingon ja yhteisön toimielinten toiminnan välisestä syy-yhteydestä kantaja toteaa, että Irakin kieltäytyminen maksamasta velkaansa johtuu sen toteuttamista kauppasulkua koskevista vastatoimista. Kantaja väittää myös, että sitä, että Irakin hallitus ei maksa velkaansa, ei voida perustella muulla kuin kauppasululla, koska kun Irak asetettiin kauppasulkuun, se oli maksukykyinen eikä sen syyksi voitu lukea mitään maksujen viivästymistä, koska remburssin voimassaoloaikaa oli jatkettu 30.5.1991 asti.

34 Neuvosto ja komissio katsovat, että edellytykset yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntymiselle eivät täyty käsiteltävänä olevassa asiassa.

35 Neuvosto ja komissio muistuttavat ensinnäkin sen edellytyksen osalta, joka koskee toimielinten lainvastaista toimintaa, että yhteisö voi olla vahingonkorvausvastuussa talouspoliittisia valintoja edellyttävistä säädöksistä ainoastaan, jos kyseessä on riittävän ilmeinen ylemmäntasoisen, yksityisiä suojaavan oikeussäännön rikkominen. Vastaajat väittävät, että perusoikeuksia, joita kantajan mukaan on loukattu, ei ole katsottu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä ehdottomiksi ja että niitä voidaan rajoittaa yleisen edun mukaisten yhteisön tavoitteiden toteuttamiseksi. Komissio lisää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisö voi yleensä olla vastuussa siitä, että se ei ole ryhtynyt toimiin, vain, jos toimielimet ovat rikkoneet yhteisön oikeuden säännökseen perustuvaa laillista toimintavelvoitetta. Komissio väittää käsiteltävänä olevan asian osalta, että missään yhteisön oikeuden säännöksessä ei velvoiteta toimielimiä toteuttamaan toimia taloudellisten toimijoiden suojaamiseksi riskeiltä, jotka koskevat kansainvälisten sanktioiden kohteena olevan kolmannen valtion toteuttamia vastatoimia. Neuvosto korostaa, että se ei käyttänyt harkintavaltaansa vahvistaessaan kauppasulun ja määrittäessään sitä koskevat edellytykset ja sen laajuuden, kun se antoi asetuksen N:o 2340/90. Neuvosto väittää, että koska YK:n turvallisuusneuvoston pakottavat päätökset sitovat jäsenvaltioita YK:n peruskirjan 25 ja 103 artiklan ja EY:n perustamissopimuksen 224 artiklan (josta on tullut EY 297 artikla) nojalla, yhteisön oli noudatettava päätöslauselmaa nro 661 (1990) ja siihen liittyviä päätöslauselmia.

36 Neuvosto ja komissio väittävät toiseksi, että käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole syntynyt tosiasiallista vahinkoa. Ne väittävät erityisesti, että tällaisen vahingon tunnusmerkit eivät täyty tilanteessa, jossa velkojan saatavan osalta ei ole todennäköistä, että se maksettaisiin määräämättömän ajanjakson kuluessa. Neuvosto ja komissio väittävät lisäksi, että koska kantaja ei ole aloittanut menettelyjä Geneven kansainvälisessä kauppakamarissa sopimuksen 12 artiklan mukaisesti, se ei ole käyttänyt saatavansa perimiseen kaikkia käytettävissään olevia oikeuskeinoja, ja näin ollen vahingon ei voida katsoa tosiasiallisesti syntyneen. Vastaajat väittävät myös, että väitetty vahinko kuuluu kantajan toiminnalle ominaisiin tavanomaisiin taloudellisiin riskeihin.

37 Vastaajina olevat toimielimet väittävät kolmanneksi, että väitetyn vahingon ja yhteisön toimen välillä ei ole syy-yhteyttä käsiteltävänä olevassa asiassa. Neu-

vosto ja komissio täsmentävät tältä osin ensinnäkin, että asetusta N:o 2340/90 ei sovelleta Irakista peräisin oleviin yhteisön kansalaisille suoritettaviin maksuihin ja että näin ollen kantajan saatava ei kuulu kyseisen säädöksen soveltamisalaan. Neuvosto ja komissio korostavat lisäksi, että Central Bank of Iraqin kieltäytyminen johtuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmista eikä asetuksen soveltamisesta. Neuvosto ja komissio toteavat lopuksi, että edes silloin, kun kauppasulku vahvistettiin, Central Bank of Iraq ei suorittanut maksuja ja että mahdottomuus periä kantajan saatavia johtuu hallinnollisista, oikeudellisista tai käytännöllisistä sopimuksen täytäntöönpanoa koskevista ongelmista Irakissa.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

38 Kantaja vaatii käsiteltävänä olevassa vahingonkorvauskanteessa korvausta vahingosta, jonka se väittää aiheutuneen Irakia ja Kuwaitia koskevan kauppasulun vahvistamisesta annetusta neuvoston asetuksesta N:o 2340/90. Kantajan väittämä vahinko muodostuu muun muassa väitetystä mahdottomuudesta periä kauppasulun aikana saatava, jonka Irakin hallitus on kantajalle velkaa. Kantaja väittää, että neuvosto ja komissio toimivat lainvastaisesti antaessaan kyseisen asetuksen, koska ne eivät säätäneet korvausmenettelystä, joka olisi koskenut sellaisia taloudellisia toimijoita, joiden saatavia Irakilta ei voitu periä kauppasulun vahvistamisen takia.

39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisö on perustamissopimuksen 215 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetussa sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa ainoastaan, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielinten moitittu toiminta on lainvastaista, vahinko on tosiasiallisesti syntynyt ja toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys (asia C-104/97 P, Atlanta v. Euroopan yhteisö, tuomio 14.10.1999, Kok. 1999, s. I-6983, 65 kohta ja yhdistetyt asiat T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ja T-225/99, Comafrica ja Dole Fresh Fruit Europe v. komissio, tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. II-1975, 131 kohta).

Koska näiden edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti, vaatimus on kokonaisuudessaan hylättävä, jos yksi niistä jää täyttymättä, eikä ole tarpeen tutkia muita edellytyksiä (asia C-146/91, KYDEP v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.9.1994, Kok. 1994, s. I-4199, 81 kohta ja em. asia Atlanta v. Euroopan yhteisö, tuomion 65 kohta).

40 Koska yhteisöjen tuomioistuimen tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei ole tutkittava toimielimen vastuun syntymisen edellytyksiä tietyssä järjestyksessä (asia C-257/98 P, Lucaccioni v. komissio, tuomio 9.9.1999, Kok. 1999, s. I-5251, 13 kohta), on syytä tutkia ensin edellytystä, joka koskee väitetyn vahingon ja asetuksen N:o 2340/90 antamisen välistä syy-yhteyttä.

41 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 215 artiklan toisen alakohdan mukaisen syy-yhteyden katsotaan olevan olemassa silloin, kun kyseisen toimielimen väitetyksi tekemän virheen ja väitetyn vahingon välillä on suora syy-yhteys, jonka olemassaolo kantajan on näytettävä toteen (asia T-168/94, Blackspur ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 18.9.1995, Kok. 1995, s. II-2627, 40 kohta ja yhdistetyt asiat T-213/95 ja T-18/96, SCK ja FNK v. komissio, tuomio 22.10.1997, Kok. 1997, s. II-1739, 98 kohta).

42 Esitetyistä asiakirjoista ja erityisesti menettelyä Ateenan alemman oikeusasteen tuomioistuimessa ja muutoksenhakutuomioistuimessa koskevista asiakirjoista kuitenkin ilmenee, että Central Bank of Iraq kieltäytyi maksamasta kantajan saatavaa vedoten YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien nro 661 (1990), nro 670 (1990) ja nro 687 (1991) noudattamiseen. Central Bank of Iraq katsoi, että nämä päätöslauselmat sitoivat sitä, ja se perusteli kieltäytymistään sillä, että se ei voinut suorittaa maksua rikkomatta YK:n turvallisuusneuvoston vaatimusta Irakin rahavarojen jäädyttämisestä.

43 Kantajan saatavan maksamatta jättämisen ei voida näin ollen katsoa johtuvan Irakin hallituksen toteuttamista asetusta N:o 2340/90 ja yhteisön kauppasulun voimassapitämistä koskevista vastatoimista. Tätä tulkintaa, jonka myös kantajan edustaja vahvisti istunnossa, tukee Irakin hallituksen myöntyväisyys yhteisön kauppasulun voimassaolosta huolimatta neuvotella kantajan kanssa, jotta erimielisyydet voitaisiin ratkaista, kuten sopimuspuolten edustajien tapaamisia heinäkuussa 1994 ja 1995 koskevista pöytäkirjoista ilmenee. Ensimmäisessä pöytäkirjassa ei nimittäin mainita, että kauppasulun poistaminen olisi yksi niistä ehdoista, jotka Irak asetti saatavien maksamiselle kantajalle irakilaisilla talletuksilla, jotka oli jäädytetty Yhdysvalloissa oleviin pankkeihin. Toista tapaamista koskevassa pöytäkirjassa kauppasulku mainitaan seuraavasti: "Sopimuspuolet tapaavat kolmen kuukauden kuluessa uudestaan Ateenassa tai Bagdadissa maksumenettelyn ja -aikataulun laatimiseksi; maksun suorittamiseksi käytetään öljyä tai öljyn sivutuotteita tai muita keinoja ottaen huomioon kauppasulun jatkuminen tai sen poistaminen; sopimuspuolten on löydettävä lopullinen ratkaisu niitä koskeviin vireillä oleviin oikeudellisiin kysymyksiin." Toisin kuin kantaja väittää, kyseisestä pöytäkirjasta ei ilmene, että Irakin viranomaisten tarkoituksena oli asettaa kaikkien neuvoteltujen ratkaisujen edellytykseksi kauppasulun poistaminen. Pöytäkirjasta ilmenee pikemminkin, että sopimuspuolten edustajat halusivat korostaa tarvetta ottaa huomioon kauppasulun asettamat rajoitukset maksumenettelyä valittaessa. Tätä tulkintaa tukee myös kantajan ilmoitus, jonka mukaan se on valmis hyväksymään, että Irakin hallitus käyttää maksun suorittamiseksi öljyä tai öljyn sivutuotteita sillä edellytyksellä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistaa, että kantaja ei näin tehdessään riko kauppasulkua koskevia sääntöjä (ks. 32 kohta edellä). Tämä ilmoitus osoittaa selvästi, että kantaja katsoo edelleen, että sen on mahdollista tehdä tällainen sopimus Irakin kanssa.

44 Vaikka Central Bank of Iraq vetosikin asetukseen N:o 2340/90 perustellakseen kantajan saatavan maksamatta jättämisen, on kuitenkin todettava, että kyseinen liiketoimi ei kuulu asetuksen N:o 2340/90 soveltamisalaan, kuten komissiokin totesi. Asetuksen N:o 2340/90 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa nimittäin kielletään "kaikkien sellaisten tuotteiden myynti tai hankinta, jotka ovat peräisin tai tulevat mistä tahansa — — Irakissa tai Kuwaitissa olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle" ja "kaikki toiminta, jonka tarkoituksena on suosia tai jonka seurauksena suositaan tätä myyntiä tai tätä hankintaa". On kuitenkin katsottava,

että tätä kieltoa ei sovelleta taloudellisiin toimiin, jotka liittyvät sellaisiin tuotteiden toimituksiin, jotka on kokonaisuudessaan toteutettu yli vuosi ennen asetuksen voimaantuloa ja joiden tarkoituksena ei ole suosia tai joiden seurauksena ei suosita tätä ajankohtaa myöhempiä tuotteiden toimituksia, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa. Asetuksella N:o 2340/90 säädetty yhteisön kauppasulku ei näin ollen missään tapauksessa voinut estää Central Bank of Iraqia maksamasta saatavaa, jonka Irakin hallitus on kantajalle velkaa.

45 Kantajan väite, jonka mukaan kauppasulun voimassapitäminen voi estää riidanalaisen saatavan maksamisen öljyllä tai öljyn sivutuotteilla, on näin ollen perusteeton. Sopimuspuolten alun perin valitsema maksutapa oli nimittäin pankkiluotto, joka taattiin Central Bank of Iraqin avaamalla remburssilla. Tästä maksutavasta tuli tosiasiallisesti tehoton Central Bank of Iraqin kieltäytymisen takia, jota se perusteli YK:n turvallisuusneuvoston antamilla edellä mainituilla päätöslauselmilla eikä yhteisön kauppasulkua koskevilla vastatoimilla; tämän perusteella voidaan todeta, että asetuksen N:o 2340/90 antamisen ja kantajan väittämän sellaisen vahingon välillä, joka koskee väliaikaista mahdottomuutta periä saatava Irakin hallitukselta, ei ole suoraa syy-yhteyttä.

46 Edellä esitetystä seuraa, että kantaja ei ole osoittanut, että väitetyn vahingon ja asetuksen N:o 2340/90 antamisen välillä on suora syy-yhteys.

47 Tällaisen syy-yhteyden puuttuessa kantaja ei voi perustellusti väittää, että yhteisön lainsäätäjä on jättänyt käyttämättä harkintavaltaansa, kun se ei ole ryhtynyt vahingonkorvaustoimiin sellaisten yritysten hyväksi, jotka ovat samanlaisessa tilanteessa kuin kantaja.

48 Koska yksi perustamissopimuksen 215 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettu yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntymistä koskeva edellytys jää täyttymättä, kantajan vahingonkorvausvaatimus on hylättävä, eikä ole tarpeen tutkia sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymisen muita edellytyksiä.

49 Kun otetaan huomioon käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä oleva erityistilanne, on kuitenkin syytä tutkia erikseen väite, jonka mukaan vastaajana olevat toimielimet loukkasivat syrjintäkiellon periaatetta.

50 Kantaja väittää, että toimielimet loukkasivat kyseistä periaatetta, kun ne antoivat asetuksen N:o 3155/90 ja N:o 3541/92, joissa säädetään poikkeuksista kauppasulussa määrätystä kiellosta joidenkin tilanteiden osalta. Asetuksella N:o 3155/90 pannaan täytäntöön YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma nro 661 (1990) ulottamalla kauppasulku koskemaan myös muita kuin taloudellisia palveluja, joiden tarkoituksena on suosia tai joiden seurauksena suositaan Irakin tai Kuwaitin taloutta; tämän asetuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan sen 1 kohdassa säädettyä kieltoa ei sovelleta sellaisiin muihin kuin taloudellisiin palveluihin, jotka perustuvat ennen asetuksessa N:o 2340/90 säädetyn kiellon voimaantuloa tehtyihin sellaisiin sopimuksiin tai sopimusehtojen muuttamiseen, joiden täytäntöönpano on aloitettu ennen tätä päivämäärää. Asetuksessa N:o 3541/92, joka annettiin YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman nro 687 (1991) täytäntöönpanemiseksi, säädetään, että on kiellettyä toteuttaa toimenpiteitä sellaisten vaatimusten täyttämiseksi, jotka esittää luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on Irakissa tai asuu siellä tai on tällaisen henkilön valvonnassa, ja jotka perustuvat tai liittyvät toimeen, jonka täytäntöönpanoon Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselman nro 661 (1990) ja siihen liittyvien päätöslauselmien mukaisesti toteutetut toimenpiteet ovat vaikuttaneet suoraan tai välillisesti, kokonaan tai osittain.

51 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se, että yhteisön toimielinten katsotaan loukanneen syrjintäkiellon periaatetta, edellyttää muun muassa, että ne ovat kohdelleet toisiinsa rinnastettavissa olevia tilanteita eri tavalla, mikä on aiheuttanut haittaa tietyille toimijoille verrattuna toisiin, ilman, että kyseinen erilainen

kohtelu olisi perusteltavissa merkityksellisillä objektiivisilla eroilla (ks. mm. yhdistetyt asiat T-164/96, T-165/96, T-166/96, T-167/96, T-122/97 ja T-130/97 Moccia Irme ym. v. komissio, tuomio 12.5.1999, Kok. 1999, s. II-1477, 188 kohta).

52 Tältä osin riittää, kun todetaan, että kantajan tilanne ei kuulu asetuksen N:o 2340/90 soveltamisalaan ja että sitä ei näin ollen voida rinnastaa asetuksissa N:o 3155/90 ja N:o 3541/92 tarkoitettuihin tilanteisiin, kuten edellä 44 kohdassa on jo todettu. Kantaja ei näin ollen voi väittää, että yhteisön lainsäätäjä on loukannut syrjintäkiellon periaatetta, koska se ei ole säätänyt korvausmenettelystä sellaisten yritysten hyväksi, jotka ovat samanlaisessa tilanteessa kuin kantaja.

53 Edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

54 Neuvoston ja komission esittämää vanhentumisaikaa koskevaa kysymystä ei näin ollen tarvitse tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

55 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja vastaajat ovat vaatineet oikeudenkäyntikulujen korvaamista, kantaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(neljäs jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Mengozzi Tiili Moura Ramos

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä huhtikuuta 2002.

H. Jung
kirjaaja

P. Mengozzi
jaoston puheenjohtaja